

Абдиева Дилфуза Қурбоновна,
Қарши муҳандислик-иктисодиёт институти
“Қасб таълими” кафедраси катта ўқитувчиси

Олий таълим муассасалари талабаларини мустақил фикрлашга йўналтириш

АБДИЕВА Д.Қ. ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ ТАЛАБАЛАРИНИ МУСТАҚИЛ ФИКРЛАШГА ЙЎНАЛТИРИШ

Мазкур мақолада олий таълим муассасаларида таҳсил олаётган талабаларни рақобатбардош кадрлар қилиб тайёрлаш мақсадида мустақил фикрлашга йўналтириш юзасидан зарур омиллар ва ижросини кечиктириб бўлмайдиган вазифалар хусусидаги маълумотлар берилган.

Таянч сўз ва тушунчалар: таълим, мустақил фаолият, талаба, вазифа, тайёргарлик, зарурият, муаммо, фикрлаш, қизиқиш.

АБДИЕВА Д.К. НАПРАВЛЕНИЕ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ НА САМОСТОЯТЕЛЬНОЕ МЫШЛЕНИЕ

Необходимые факторы и реализация в данной статье направлены на самостоятельное мышление с целью подготовки студентов высших учебных заведений в качестве конкурентоспособных кадров дана информация о задачах, которые нельзя откладывать.

Ключевые слова и понятия: образование, самостоятельная деятельность, студент, задача, подготовка, необходимость, проблема, мышление, интерес.

ABDIYEVA D.K. DIRECT STUDENTS OF HIGHER EDUCATION TO INDEPENDENT THINKING

The necessary factors and implementation in this article are aimed at independent thinking for the purpose of training students in higher educational institutions as competitive personnel information is given about the tasks that can not be delayed.

Key words and concepts: education, independent activity, Student, Task, preparation, necessity, problem, thinking, interest.

Республикамизда амалга оширилган ислохотлар таълим тизимининг тубдан янгиланиши ҳамда мазмунан бойишини таъминлади. Жамиятда рўй бераётган ижтимоий ўзгаришларни инобатга олган ҳолда бир қатор янги ўқув фанларини ўқитишнинг йўлга қўйилганлиги эса шахсни давр талабларига мувофиқ тарбиялаб вояга етказиш имкониятини юзага келтирди. Илм-фан, техника ва технологиянинг тезкор ривожланиши, маиший турмуш шароитининг яхшиланиши, инсон томонидан табиатга кўрсатилаётган салбий таъсир доирасининг тобора кенгайиши, ахборот-алоқа алмашувининг такомиллашуви, шунингдек, компьютер ва мураккаб техникалар хизматининг ижтимоий ҳаётнинг турли соҳаларида устувор ўрин тутиши

кишилик муносабатларида ҳам ижобий, ҳам салбий ҳолатларни юзага келишига сабаб бўлмоқда. Инсон, унинг ҳар томонлама уйғун камол топиши ва фаровонлиги, шахс манфаатларини руёбга чиқаришнинг шароитларини ва таъсирчан механизмларини яратиш, тафаккур ва ижтимоий хулқ-атворнинг андозаларини ўзлаштириш мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотларнинг асосий мақсади ва ҳаракатлантирувчи кучидир.

Инсон ҳаётга жорий етган муаммолар ечимининг савиясига қараб, кишилар орасида ўз ўрни ва мавқеини эгаллаб боради. Шу йўсинда шахснинг мустақил фиклаш қобилияти сайқалланиб бораверади. Фикр инсон фаолияти, унинг ўзлигини кучи, қудратини, ўзагини ташкил қилувчи маънавий-инсоний сифатдир. Инсоннинг эркин ва озодлиги унинг фикрининг мустақиллиги, эркинлигидан бошланади. Фикр эркинлиги – инсоннинг асосий маънавий-инсоний ҳуқуқидир.

Фикрни – инсон миясида маъноларнинг ўзаро боғлантирилиши ва ривожлантирилиши десак ҳам бўлади. Фикр ҳақида фикрнинг қуввати – унинг илмийлиги, чуқурлиги, фикрнинг зийнати – эзгу ният, мақсадга бағишланганлиги, кенглиги – кенг қамровлилиги, софлиги-поклиги, аниқ соҳага йўналганлиги мавжуд.

Мустақиллик, эркинлик, бунёдкорлик асосан ижодий, амалий, назарий ташаббусда намоён бўлади. Ташаббус иқтисодий-ижтимоий ривожланишнинг, инсонларнинг янги талабига мос келадиган моддий, маънавий маҳсулотлар яратишга қаратилган таклиф, ғоя, фикр ёки амалий жараёндир. Бирор соҳада ташаббус кўрсатиш учун ҳар киши ўзи фаолият кўрсатаётган соҳани мукамал билиши, бу соҳани маҳсулий жараёнида нималар тараққиётга, ривожланишга, маҳсулот сифати, тури, нархига тўсиқ бўлаётганини аниқ билиши бу камчиликларни тугатишга қаратилган аниқ технология ғоя, амалий таклифларга эга бўлиши лозим. Ташаббускорлик сифати инсонларнинг ички фаоллик омиллари: биринчидан, ҳар бир кишининг ўз қизиқиши, ўқув қобилиятига мос ҳаёт йўлини топиш орқали ўз қадрини руёбга чиқариш бўлса, иккинчидан шахсий манфаатдорлик, шахсий мулкнинг фақат моддий эмас, балки маънавий қадриятларни ишга тушириш орқали ўзини ва давлат, жамият ва оламни такомиллаштиришга ҳисса қўшишдан иборат. Бу масаланинг нечоғлик долзарблиги хусусида Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йилнинг 20 апрелидаги “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2909-сонли Қарорида олий таълим тизимини келгусида янада такомиллаштириш ва комплекс ривожлантириш бўйича энг муҳим вазифалар каторида қуйидагилар белгиланган:

- олий маълумотли мутахассислар тайёрлашнинг мақсадли параметрларини шакллантириш, олий таълим муассасаларида ўқитиш йўналишлари ва мутахассисликларини истиқболда минтақалар ва иқтисодиёт тармоқларини комплекс ривожлантириш, амалга оширилаётган ҳудудий ва тармоқ дастурларининг талабларини инобатга олган ҳолда оптималлаштириш;

- олий таълимнинг маънавий-ахлоқий мазмунини ошириш, талаба-ёшларга мустақиллик ғояларига, юксак маънавият ва инсонийликнинг миллий анъаналарига содиқлик руҳини чуқур сингдириш, уларда ёт ғоя ва мафкураларга нисбатан иммунитет ва танқидий тафаккурни мустаҳкамлаш бўйича кенг кўламли маърифий ва тарбиявий ишларни олиб бориш”¹.

Ўқув жараёнида талабаларда фикр юритишнинг, тафаккур қилишнинг ўзаро мустаҳкам боғланган берк занжири вужудга келади. Мустақил фикр юритиш жараёни қуйидаги босқичлардан иборат:

1. Мустақил фикр юритиш фаолиятида энг аввало ҳал қилиниши зарур бўлган муаммо инсон томонидан яшилаб англаб (тушуниб) олиниши керак. Агарда инсон олдида ҳеч қандай масала ёки муаммо вужудга келтирилмаган бўлса, у ҳолда у бирон-бир нарса тўғрисида фикр ҳам юритмайди. Мушоҳада ҳам қилмайди. Инсон танбалликка мойилдир. Мабодо шахс ҳал қилиниши шарт бўлган масала юзасидан қанчалик аниқ ва тўлароқ маълумотга ега бўлса, уни оқилона ечиш ёъли ва воситаларини шунчалик енгиллик билан топади. Муаммо ёки масалани ҳал қилиш учун енг зарур бўлган барча билимларни, муҳим муносабатлар, урф-одатлар, боғланишларни яхши билиши ва уни тадбиқ қила олиши зарур. Бунинг учун шахсий тажрибада учраган ҳолатдан, усуллардан ҳолатларни хотирада сақлаш ва уни ўхшаш муамолларни ечишда қўллаш жараёни амалга оширилади².

2. Масала ёки муаммога тааллуқли фараз илгари сурилади, босқичлар таҳлил қилинади, ечиш тўғрисида мулоҳазалар билдирилади. Турли йўллар ҳақида фикр юритилади, улар ўзаро қиёсланади ва энг самарали йўллар ажратилади. Муаммо олдида қўйилган гипотезани муайян мезонлар ёрдами билан текшириш зарурияти туғилади. Уни текшириш учун ўзаро ўхшаш ҳолатлар маънавий, шаклий, тузилмавий жиҳатдан таққосланади. Бу ўринда ижодий хаёл материалларидан атрофлича фойдаланилади, яъни ижодий режалар тузиш, умумлашма образлар яратиш, мақсад натижаларини кўз ўнгига келтириш, тахминий муносабатларни идрок қилиш амалга оширилади. Унинг ҳаққоний эканлигига ишонч ҳосил қилиш учун ақлий ҳатти-ҳаракатлар тизимини тадбиқ қилиб қўрилади ва айрим ўзгаришлар киритиш мўлжали ойдинлаштирилади. Гипотеза мантикий усуллар ёрдамида фикран анализ ва синтез қилинади, муҳим аломатлари ажратилади, унинг тўғрилиги, ҳаққонийлиги бўйича тезкор ҳукм ва хулосалар чиқарилади³.

3. Муаммони назарий жиҳатдан ҳал қилиш учун илгари сурилган гипотеза тўғрилиги ёки нотўғри эканлиги аниқланса, у фикр юритиш объектдан сиқиб чиқарилади ва янги фаразлар, ўйлар, тахминлар қабул

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 20 апрелдаги “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-2909-сонли Қарори.

² ОТМда мустақил таълимни ташкил этиш // http://trif.uz/article_view.php.

³ Reneger S.L. All of us know more than each of us: cooperative earning in higher education // Active learning strategies in higher education // JATER press, Szeged, 1997. – p. 47-48.

қилинади ёки ўйлаб топилади. Янги амалий гипотеза фикран бир неча марта текширилади ва ундан сўнг амалиётга жорий қилиш учун синашга тавсия қилинади. Таъкидлаб ўтилган мулоҳазаларнинг аксарияти конструктив техник масалаларни ҳал қилишда, кашфиётларни яратишда, ихтирочилик таклифларида, рационализаторликда, технологик қўрилмаларни жорий қилишда турли туман вариантлар, технологик карталар ва бошқа моделлар фикран таҳлил қилинади. Сўнгра улардан энг маъқули, омилкори, энг мақсадга мувофиқи танланади ва унинг устида бош қотирилади⁴.

4. Муаммо ва масалани ҳал қилиш, ечиш, олинган натижаларни тўғрилигига ишонч, қаноат ҳосил қилиш учун ечувчи шахс уни текшириш билан мустақил фикр юритиш ҳатти-ҳаракатларини якунлайди. Ана шу фикрий операсиялар, мулоҳазалаш шаклларида сўнг масала (топширик) батамом ҳал қилинади ва бу муаммо тўғрисида ўйлаш нисбий жиҳатдан вақтинча тўхтатилади. Эришилган муваффақият ҳаётга жорий қилинади. Бошқача айтганда бу муаммо ва унинг ечимини топиш учун қилинган ҳаракатлар ва ечимлар келгуси муаммоли вазиятни ҳал қилиш учун керак бўлади. Бу тажрибалар онгнинг хотирасида сақлаб қўйилади ва навбатдаги ҳаётий муаммоларни ечишда чуқур ўйлаш, мушоҳада қилиш, тафаккур савиясига мос, ҳаётий тажрибага таяниб ечим излаш ва уни орттирган ҳаётий тажрибалар билан қиёслаш, ундан кейингина ягона охириги хулосага келиш ва уни ҳаётда қўллаш каби берк айланма тизим (система, механизм) ҳосил бўлади. Бу тизим чексиз давом этаверади. Ҳар бир шахс ўз ақл-идроки, тафаккурнинг таранглиги, интеллектуал шаклланганлигига хос ва мос ҳолда муаммоларни ечади ва ҳаётга жорий этади⁵.

Маълумки фаол билим олиш ва илмий изланиш фаолияти мустақил изланишларнинг барча турларидан унумли фойдаланишни талаб қилади. Талабанинг мустақил иши ўқув жараёнининг барча шаклларида намоён бўлмоғи зарур. Талабанинг мустақил ишининг асосий мақсади – ўқитувчининг раҳбарлиги ва назорати остида талабада муайян ўқув ишларини мустақил равишда бажариш учун зарур бўлган билим ва кўникмаларни шакллантириш ва ривожлантиришдир.

Ҳозирги пайтда жамиятни демократизациялаштириш ва гуманизациялаштириш, инсоният ҳуқуқларини ва эркинлигини кенгайтириш шароитида, мустақил фаолият кўрсатаоладиган ёш авлодни тарбиялаш жуда муҳимдир. Мустақиллик, инициатива, ижодкорлик, мақсадга интилувчанлик – бу инсоннинг мустақил фикрини шакллантириш учун, ҳозирда ва келажакда ҳаётий муҳим муаммолар бўйича мустақил ечимлар, қарорлар қабул қилишни такомиллаштириш, ривожлантириш учун зарур ҳисобланган замонавий инсон шахсининг муҳим сифатлари ҳисобланади. Ҳозирги

⁴ ОТМда мустақил таълимни ташкил этиш // http://trif.uz/article_view.php.

⁵ Reneger S.L. All of us know more than each of us: cooperative learning in higher education // Active learning strategies in higher education // JATER press, Szeged, 1997. – p. 49.

шароитда ижодий фаоллик ва мустақиллик замонавий мутахассис учун характерли ҳисобланади⁶.

Ижодкор шахснинг шаклланишини шахснинг ўзаро мос тарзда бажарилган ижодий фаолият ва ижодий маҳсулотларни яратиш борасидаги ривожланиши сифатида белгилаш мумкин. Ушбу жараённинг суръати ва қамрови биологик ва ижтимоий омиллар, шахснинг фаоллиги ва креатив сифатлари, шунингдек, мавжуд шарт-шароит, ҳаётий муҳим ва касбий шартланган ҳодисаларга боғлиқ⁷. Патти Драпеау нуқтаи назарига кўра⁸ креатив фикрлаш, энг аввало, муайян масала юзасидан ҳар томонлама фикрлаш саналади. Ҳар томонлама фикрлаш талабалардан ўқув топшириғи, масаласи ва вазифаларини бажаришда кўплаб ғояларга таянишни талаб этади. Бундан фарқли равишда бир томонлама фикрлаш эса биргина тўғри ғояга асосланишни ифодалайди. Мушоҳада юритишда масала юзасидан бир ва кўп томонлама фикрлашдан бирини инкор этиб бўлмайди. Бинобарин, бир ва ҳар томонлама фикрлаш креативликни шакллантиришда бирдек аҳамият касб этади. Яъни, топшириқни бажариш, масалани ечишда талаба ечимнинг бир неча вариантини излайди (кўп томонлама фикрлаш), кейин эса энг мақбул натижани қафолатловчи биргина тўғри ечимда тўхталади (бир томонлама фикрлаш).

Талабаларнинг мустақил ишлаши ўқитиш жараёнининг ажралмас қисмидир. Мустақил ишлаш тафаккур, кўникма ва малакаларнинг ривожланишига ёрдам беради, шахснинг иродасини чиниқтиради. Талабаларнинг мустақил таҳсили уларнинг ўз билимларини кенгайтириш ва чуқурлаштириш, мавжуд малака ва кўникмаларни такомиллаштириш ҳамда уларнинг янгиларини ўзлаштиришга бўлган интилиши ҳисобланади.

Мустақил ишларни бажаришда таълим тарбия жараёнида мустақил фикрлашга эга бўлган шахсларни камол топтириш бугунги кун олдида турган асосий вазифадир.

Мустақил фикрлаш борлиқ, воқеликни идрок этиш усули сифатида тафаккур жараёнининг маҳсули бўлиши лозим. у фаолият билан боғлиқ бўлиб, мустақил иш жараёнида шаклланади. Шунинг учун ўқувчининг фикрлаш қобилияти унинг фаҳм-фаросати, ақл-заковати, зеҳнини ошириш учун таълим-тарбия жараёнини айнан шу масалани ҳал этишга қаратиш керак.

Таълим-тарбия жараёнида талабаларнинг мустақил фикрлашга ўргатишга қуйидаги вазифаларни белгилаб олиш мақсадга мувофиқ:

- талабаларнинг мустақил фикрлашга ўргатишда назарий материаллар билан ишлашга ўргатиш;

⁶ Содиков С. С. Олий математика фанидан талабалар мустақил ишларини ташкил қилишда инновацион технологияларнинг роли // Молодой ученый. — 2016. — №12.4. — С. 90-92. — URL <https://moluch.ru/archive/116/32111/> (дата обращения: 04.02.2019).

⁷ Усмонбоева М., Тўраев А. Креатив педагогика Ўқув-услугий мажмуа ТДПУ-2017й. 12-бет.

⁸ Drapeau Patti. Sparking student creativity (practical ways to promote innovative thinking and problem solving). – Alexandria – Virginia, USA: ASCD, 2014. – p. 4.

- талабаларнинг мустақил фикрлашга ўргатишда тарихий тажиббаларни ўрганишга эътиборни қаратиш;
- талабаларнинг мустақил мушоҳада юритиш қобилиятларини ўстиришга қаратилган топшириқлар бериш;
- талабаларнинг мустақил фикрлашга ўргатишда ўқув материаллари ва таълим моделларини аниқлашнинг дидактик асосларини белгилаш;
- талабаларнинг мустақил фикрлашга ўргатишда тарбиявий ҳихатига аҳамият беришга ўргатиш⁹.

Мустақил ишнинг асосий мақсади талабаларнинг шахсий ва касбий сифатларини ўстиришдир. Мустақил таҳсилнинг вазифалари: шахснинг интеллектуал имкониятларини янгилаш, уларнинг ғоявий-назарий савиясини ошириш, касбий маҳорати ва маданиятини такомиллаштириш. Мустақил иш бўйича бажариладиган ишлар изчиллиги ва мақсадга мувофиқлигини таъминлаш мақсадида унинг режаси тузилади.

Режага қуйидаги талаблар қўйилади:

- мустақил фаолиятнинг ҳар бир турига аниқ кўрсатмалар бериш
- режалаштирилган ишларнинг ҳажми ва тартиби
- мустақил ишларнинг бажарилиш муддатлари¹⁰

Мустақил ишнинг асосий усули адабиётлар устида индивидуал ишлашдир. Бу ишда ахборотлар ичидан энг муҳимини топиш, унга тўғри баҳо бериш, ушбу ахборотдан ўзининг касбий фаолиятида фойдаланиш малакасини шакллантириш. Мустақил таҳсилнинг асосий мақсади талабаларни ижодий изланишга, ўзи устида ишлаш, ҳар томонлама тадқиқот юритишнинг моҳиятини англашга тортишдир. Мустақил ишларни бажариш орқали билишга бўлган қизиқишлар кенг, барқарор ва шижоатли тус олади. Билиш фаолиятига қаратилган ва у билан боғланган ўқиш, мутоала қилишга қизиқиш ривожланади, ишда фикрни жамлаш малакаси, мантиқий эслаб қолишнинг турли усулларида фойдаланиш шаклланади. Ақлий фаолият нисбатан фаол, мустақил ва ижодий характер олади. Мустақил ишларни самарали ташкил этишнинг асосий шартлари (2-расм¹¹) қуйидагилардан иборат

**Мустақил ишларни самарали
ташкил этишнинг асосий шартлари**

мустақил ишларнинг илмийлиги, унинг тадқиқий характери

мустақил равишда ўз билимларини янада ошириб боришга
бўлган эҳтиёжнинг шаклланиши

мустақил ишлар вазифаларини индивидуаллаштириш

мустақил ишларни ташкил этишга методик раҳбарлик қилиш

⁹ Муаллиф ишга

¹⁰ Муаллиф ишга

¹¹ Муаллиф ишланмалари асосида тузилган

**2-расм. Мустақил ишларни самарали ташкил
этишнинг асосий шартлари**

Фикрлаш фаолияти – умумлаштиришнинг олий даражасига кўтарилади, ҳодисаларнинг сабабий боғланишлари йўналишини оширади, унда аҳволни асослаш ва нисбатан малакаси шаклланади, фикрлашда танқидийлик ривожланади.

Фикрлаш фаолиятининг ривожланиши назарий тафаккурнинг шаклланишига, табиат ва жамиятнинг умумий қонунларини билишга, фалсафий категорияларни ўзлаштиришга бўлган қобилиятнинг шаклланишига омил бўлади.

Мустақил ишлар қуйидаги турларга бўлинади:

Эвристик мустақил ишлар – маъруза, лаборатория, амалий машғулотлар, семинарларни мустақил равишда ҳал қилишга қаратилади.

Тадқиқий мустақил ишлар – қандайдир бир тадқиқот муаммосини кўра олиш малакасини, уни мустақил ифодалай олиш, фаразни белгилаб олиш, муаммонинг ҳал қилиниш режасини ишлаб чиқиш, уни ҳал қилишни мўлжаллашга қаратилади.

Ижодий тадқиқот ишлар – масалани ҳал қилиниш йўлларини кидириш, тадқиқ қилиш, лойиҳалаш кабилар киради.

Шундай қилиб, олий таълим муассасасида талабанинг мустақил ишини ташкил қилишни ўқитувчи раҳбарлигида умумий ва касбий таълим билимларини олишга йўналтирилган ўқув-услубий-маънавий фаолиятнинг бир тури деб қараш мақсадга мувофиқдир. Мустақил иш, талаба томонидан, ўзининг ривожланиши учун зарур бўлган асосий омиллардан бири деб тушунмоғи керак. Мустақиллик, эркинлик, бунёдкорлик асосан ижодий, амалий, назарий ташаббусда намоён бўлади. Ташаббус иқтисодий-ижтимоий ривожланишнинг, инсонларнинг янги талабига мос келадиган моддий, маънавий маҳсулотлар яратишга қаратилган таклиф, ғоя, фикр ёки амалий жараёндир. Бирор соҳада ташаббус кўрсатиш учун ҳар киши ўзи фаолият кўрсатаётган соҳани мукамал билиши, бу соҳани маҳсулий жараёнида нималар тараққиётга, ривожланишга, маҳсулот сифати, тури, нархига тўсиқ бўлаётганини аниқ билиши бу камчиликларни тугатишга қаратилган аниқ технология ғоя, амалий таклифларга эга бўлиши лозим. Ташаббускорлик сифати инсонларнинг ички фаоллик омиллари: биринчидан, ҳар бир кишининг ўз қизиқиши, ўқув қобилиятига мос ҳаёт йўлини топиш орқали ўз қадрини рўёбга чиқариш бўлса, иккинчидан шахсий манфаатдорлик, шахсий мулкнинг фақат моддий эмас, балки маънавий қадриятларни ишга тушириш орқали ўзини ва давлат, жамият ва оламни такомиллаштиришга ҳисса қўшишдан иборат.

Хулоса ўрнида шуни айтиш жоизки, чуқур назарий ва амалий билимлар билан бир қаторда танлаган соҳаси бўйича мустақил фаолият кўрсата оладиган, ўз билими ва малакасини мустақил равишда ошириб борадиган, масалага ижодий ёндошган ҳолда муаммоли вазиятларни тўғри аниқлаб, таҳлил қилиб, шароитга тез мослаша оладиган мутахассисларни тайёрлаш олий таълим муассасаларининг асосий вазифалари ҳисобланади. Маълумки, ахборот ва билимлар доираси тез суръатлар билан кенгайиб бораётган ҳозирги шароитда барча маълумотларни фақат дарс машғулотлари пайтида

талабаларга етказиш қийин. Тажрибалар шуни кўрсатадики, талаба мустақил равишда шуғулланса ва ўз устида тинимсиз ишласагина билимларни чуқур ўзлаштириши мумкин бўлади. Талабаларнинг асосий билим, кўникма ва малакалари мустақил таълим жараёнидагина шаклланади, мустақил фаолият кўрсатиш қобилияти ривожланади ва уларда ижодий ишлашга қизиқиш пайдо бўлади. Шунинг учун талабаларнинг мустақил таълим олишларини режалаштириш, ташкил қилиш ва бунинг учун барча зарурий шарт-шароитларни яратиш, дарс машғулотларида талабаларни ўқитиш билан бир қаторда уларни кўпроқ ўқишга ўргатиш, билим олиш йўллари кўрсатиш зарур аҳамиятга эга ҳисобланади.

Бу борада қуйидаги таклифларни бериш мумкин:

- ҳар бир профессор-ўқитувчи талабаларда ўз қобилияти ва ақлий имкониятларига ишонч уйғотиши,
- талабаларни сабр-тоқат билан, босқичма-босқич мустақил билим олишни тўғри ташкил қилишга ўргатиб бориши;
- талабалар томонидан мустақил равишда ўзлаштирилмаган билим ва кўникмаларни кенгайтириб боришини ҳисобга олган ҳолда уларнинг ташаббускорлигини ошириб бориш;
- талаба ўзининг эҳтиёжи, қизиқиши ва қобилиятига қараб, ўзи зарур деб ҳисоблаган қўшимча билимларни ҳам мустақил равишда ўрганиб боришига ундовчи муаммоли, қизиқарли топшириқлар бериш.

Адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 20 апрелдаги “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-2909-сонли Қарори.
2. Drapeau Patti. Sparking student creativity (practical ways to promote innovative thinking and problem solving). – Alexandria – Virginia, USA: ASCD, 2014. – p. 4.
3. Reneger S.L. All of us know more than each of us: cooperative learning in higher education // Active learning strategies in higher education // JATER press, Szeged , 1997. – p. 47-48.
4. Содиков С.С. Олий математика фанидан талабалар мустақил ишларини ташкил қилишда инновацион технологияларнинг роли // Молодой ученый. — 2016. — № 12.4. — С. 90-92. — URL <https://moluch.ru/archive/116/32111/> (дата обращения: 04.02.2019).
5. Усмонбоева М., Тўраев А. Креатив педагогика. Ўқув-услубий мажмуа. – ТДПУ, 2017. -12-бет.
6. ОТМда мустақил таълимни ташкил этиш // http://trif.uz/article_view.php.